

2020/2134(INI)

2.12.2020

OPINIA

Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych

dla Komisji Spraw Zagranicznych

w sprawie wpływu zmiany klimatu na prawa człowieka i roli obrońców
środowiska w tej kwestii
(2020/2134(INI))

Sprawozdawczyni komisji opiniodawczej: Lena Düpont

PA_NonLeg

WSKAZÓWKI

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych zwraca się do Komisji Spraw Zagranicznych, jako komisji przedmiotowo właściwej, o uwzględnienie w końcowym tekście projektu rezolucji następujących wskazówek:

- A. mając na uwadze, że Unia opiera się na takich wartościach, jak poszanowanie wolności, demokracji, równości, praworządności i praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości; mając na uwadze, że wartości te są wspólne państwom członkowskim, w społeczeństwie, w którym panuje pluralizm, niedyskryminacja, tolerancja, sprawiedliwość, solidarność oraz równość kobiet i mężczyzn; mając na uwadze, że wartości te powinny być również podstawą działań zewnętrznych UE;
- B. mając na uwadze, że zgodnie z badaniami zmiana klimatu i degradacja środowiska będą w coraz większym stopniu zagrażać podstawowym prawom człowieka osób szczególnie narażonych, takim jak prawo do życia, prawo dostępu do wody, żywności, dobrych warunków sanitarnych, opieki zdrowotnej, życia prywatnego i rodzinnego, edukacji oraz prawo do ochrony przed niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem; mając na uwadze, że czyste i zdrowe środowisko ma fundamentalne znaczenie dla życia ludzkiego; mając na uwadze, że rośnie liczba osób przesiedlonych w związku z kryzysem klimatycznym; mając na uwadze, że UE musi nadal intensyfikować walkę ze zmianą klimatu i ochroną środowiska w ramach zobowiązań wynikających z traktatów i Karty praw podstawowych poprzez ambitne i kompleksowe wewnętrzne strategie polityczne oparte na prawach człowieka i w ścisłej współpracy z partnerami międzynarodowymi, a także promować lepszą koordynację i wymianę informacji między państwami członkowskimi; mając na uwadze, że w sprawozdaniu specjalnym Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) z 2018 r. ujawniono pewne alarmujące ustalenia i zalecono wprowadzenie zmian;
- C. mając na uwadze, że w ostatnich latach obrońcy środowiska coraz częściej padają ofiarą zabójstw, porwań, tortur, przemocy ze względu na płeć, gróźb, nękania, zastraszania, kampanii oszczerstw, kryminalizowania, szykan sądowych, eksmisji i przymusowych wysiedleń; mając na uwadze, że tylko w 2019 r.¹ ponad 300 obrońców środowiska i obrońców praw na świecie przypłaciło życiem swoją działalność, a 40 % z nich działało na rzecz praw do ziemi, praw ludów tubylczych i praw środowiskowych; mając na uwadze, że prawa do ziemi, prawa środowiskowe i prawa ludów tubylczych pozostają najbardziej niebezpiecznym sektorem ochrony praw człowieka ze względu na kombinację eksploatacji zasobów naturalnych z korupcją, słabymi strukturami zarządzania i ubóstwem systemowym; mając na uwadze, że obrończynie praw, które często nie mogą posiadać ziemi lub uczestniczyć w procesach decyzyjnych, spotykają się z systematyczną i strukturalną dyskryminacją oraz przemocą i są szczególnie zagrożone; mając na uwadze, że zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym każda osoba uciekająca przed prześladowaniami ma prawo do ochrony międzynarodowej, w tym obrońcy praw człowieka zajmujący się kwestiami środowiska;
- D. mając na uwadze, że Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło w 1999 r. Deklarację o obrońcach praw człowieka; mając na uwadze, że w deklaracji potwierdza się, iż

¹ Front Line Defenders, Global Analysis 2019.

państwa powinny podejmować wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia każdej osobie, działającej indywidualnie lub w porozumieniu z innymi, ochrony przez właściwe organy przed wszelką przemocą, groźbami, odwetem, dyskryminacją faktyczną lub prawną, naciskami lub wszelkimi innymi arbitralnymi działaniami będącymi konsekwencją ich uprawnionych działań², o których mowa w deklaracji;

- E. mając na uwadze, że zgodnie z zasadami ramowymi dotyczącymi praw człowieka i środowiska specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. praw człowieka i środowiska z 2018 r. w odniesieniu do zobowiązań państw wynikających z przepisów dotyczących praw człowieka w zakresie korzystania z bezpiecznego, czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska, państwa mają obowiązek „...monitorować i skutecznie egzekwować przestrzeganie standardów poprzez zapobieganie naruszeniom standardów popełnianym przez podmioty prywatne oraz organy rządowe, przeprowadzanie śledztw w sprawie takich naruszeń, nakładanie za nie sankcji oraz udzielanie odpowiednich odszkodowań” (zasada ramowa nr 12)³;
- F. mając na uwadze, że w rezolucji z 2019 r. Rada Praw Człowieka uznała pozytywną, istotną i uzasadnioną rolę, jaką odgrywają obrońcy praw człowieka w propagowaniu i ochronie praw człowieka oraz wyraziła głębokie zaniepokojenie faktem, że obrońcy praw człowieka zajmujący się kwestiami dotyczącymi środowiska należą do najbardziej narażonych i zagrożonych obrońców praw człowieka⁴;
- G. mając na uwadze, że negatywne skutki zmiany klimatu są niewspółmiernie odczuwane przez ludzi i społeczności już znajdujące się w niekorzystnej sytuacji ze względu na położenie geograficzne, ubóstwo, wiek, niepełnosprawność lub pochodzenie kulturowe czy etniczne, przy czym w przeszłości grupy te w najmniejszym stopniu przyczyniły się do emisji gazów cieplarnianych; mając na uwadze, że szczególny charakter ludów tubylczych i ich społeczności lokalnych może sprawić, że są one szczególnie podatne na zagrożenia, ponieważ mogą znajdować się w niezwykle odizolowanych obszarach;
- H. mając na uwadze, że przedsiębiorstwa powinny przestrzegać praw człowieka zgodnie z wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka⁵;
- I. mając na uwadze, że zapowiadany kryzys gospodarczy będący skutkiem pandemii może skłonić państwa do przeniesienia nacisku z ochrony środowiska na rzecz pobudzania krótkoterminowego wzrostu gospodarczego;
- 1. uznaje nierozzerwalny związek między zmianami środowiskowymi a prawami człowieka; uznaje kluczową rolę obrońców praw człowieka i ich przedstawicieli prawnych; ubolewa nad rosnącą liczbą zabójstw obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska i kierowanych wobec nich aktów przemocy, obejmujących przemoc ze względu na płeć, groźby, nękanie, zastraszanie, kampanie oszczerstw, kryminalizowanie, szykany sądowe, eksmisję i przymusowe wysiedlenia; podkreśla w

² <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

³ <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Environment/SREnvironment/FrameworkPrinciplesUserFriendlyVersion.pdf>

⁴ Rezolucja z dnia 21 marca 2019 r. w sprawie uznawania wkładu obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska w korzystaniu z praw człowieka, ochronę środowiska i zrównoważony rozwój, <https://digitallibrary.un.org/record/3804641?ln=en>

⁵ https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

szczegółności pracę wykonaną przez obrończynie środowiska i potępia zagrożenia, na jakie są narażone;

2. przypomina, że obowiązek państw dotyczący ochrony praw ich obywateli jest wyraźnie określony w prawie międzynarodowym; wzywa Komisję i państwa członkowskie do ochrony praw obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska w UE i na świecie, do podjęcia szczególnych środków w celu ochrony wolności wypowiedzi oraz wolności i pluralizmu mediów w kontekście praw środowiskowych, oraz do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony dziennikarzom;
3. wzywa do natychmiastowych działań przeciwko nękanii, zastraszaniu, brutalnym atakom wymierzonym w obrońców środowiska i ich więzieniu, w tym przemocy ze względu na płeć, oraz wzywa do szybkiej reakcji w celu ochrony obrońców środowiska przed jakimikolwiek formami nękania, prześladowania i przemocy; pilnie wzywa w związku z tym państwa do zagwarantowania ochrony obrońcom środowiska przez przyjęcie praw i całościowych środków ochrony, w tym prowadzenia dochodzeń w sprawie ataków i gróźb wobec tych osób i pociągania do odpowiedzialności sprawców takich gróźb i ataków; wzywa do zwiększenia wsparcia finansowego dla obrońców praw środowiskowych; potwierdza liczne i krzyżujące się formy przemocy i dyskryminacji, jakich doświadczają obrończynie praw człowieka związanych ze środowiskiem, w tym przemoc seksualną i ze względu na płeć; wzywa państwa do przyjęcia skutecznych środków ochrony obrończyni i do rozważenia włączenia perspektywy płci do działań w zakresie dochodzeń dotyczących gróźb i ataków wymierzonych w obrońców praw człowieka;
4. wzywa UE, by zgodnie ze wspomnianą rezolucją Rady Praw Człowieka ONZ podjęła kroki na rzecz zwiększania świadomości społeczeństwa i udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących środowiska, między innymi społeczeństwa obywatelskiego, kobiet, dzieci, młodzieży, ludów tubylczych oraz społeczności wiejskich i lokalnych, nie tylko w krajach rozwijających się, ale na całym świecie;
5. wyraża głębokie zaniepokojenie stale pogarszającą się sytuacją obrońców środowiska, sygnalistów, dziennikarzy i prawników zajmujących się ochroną środowiska na całym świecie; wzywa UE i państwa członkowskie do ochrony wolności wypowiedzi, wolności i pluralizmu mediów, wolności pokojowego zgromadzania się, a także do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony dziennikarzy i sygnalistów, zarówno w UE, jak i w kontekście stosunków zewnętrznych; wyraża głębokie zaniepokojenie faktem, że nadal popełniane są nadużycia i przestępstwa przeciwko dziennikarzom i pracownikom mediów oraz że wciąż padają oni ofiarą śmiertelnych ataków ze względu na swoją działalność; przypomina, że sygnalizowanie nieprawidłowości jest formą wolności wypowiedzi a informacje odgrywają kluczową rolę w ujawnianiu naruszeń prawa UE i zapobieganiu im, a także w zwiększaniu demokratycznej odpowiedzialności i przejrzystości; wzywa w związku z tym Komisję do monitorowania transpozycji i zapewnienia pełnego stosowania przez państwa członkowskie dyrektywy (UE) 2019/1937 w sprawie ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia prawa Unii⁶; postrzega swobodny dostęp do informacji jako ważny instrument umożliwiający osobom, które mogą być dotknięte skutkami zmiany klimatu, zdobycie na wczesnym

⁶ Dz.U. L 305 z 26.11.2019, s. 17.

etapie właściwych informacji na temat szkodliwych skutków zmiany klimatu i środków dostosowawczych; domaga się poszanowania swobodnego dostępu do informacji;

6. wspiera wysiłki Komisji na rzecz wzmocnienia demokracji, praworządności i praw człowieka w jej działaniach zewnętrznych, ze szczególnym uwzględnieniem klimatu, biorąc pod uwagę konieczność odgrywania przez UE kluczowej roli w promowaniu ochrony praw człowieka oraz opracowywania i pobudzania inicjatyw na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej, nielegalnego zawłaszczania ziemi i wylesiania, ponieważ są to kluczowe elementy zapewniające ochronę obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska; zdecydowanie popiera działania na rzecz rozwoju stabilnych instytucji, skutecznego wymiaru sprawiedliwości, łatwiejszego dostępu do środków ochrony prawnej dla ofiar naruszeń praw człowieka w związku ze zmianą klimatu oraz dla obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska, a także promowania praw człowieka i dobrych rządów;
7. wyraża głębokie zaniepokojenie coraz częstszym kryminalizowaniem i prześladowaniem działaczy na rzecz ochrony środowiska w krajach rozwijających się w wyniku eksploatacji zasobów naturalnych, przyczyniając się tym samym do wylesiania, utraty różnorodności biologicznej⁷ i łamania praw człowieka, co wywiera negatywny wpływ głównie na ludy tubylcze; wzywa Komisję do zagwarantowania, że UE nie wspiera inicjatyw i projektów, które prowadziłyby do nielegalnego przejmowania gruntów, nielegalnego pozyskiwania drewna i wylesiania lub innych działań wywierających niszczący wpływ na środowisko naturalne; potępia wszelkie próby deregulacji ochrony środowiska i praw człowieka w kontekście pandemii COVID-19 i innych kryzysów; wzywa Komisję do wspierania obrońców środowiska na całym świecie; podkreśla, że bezpieczeństwo obrońców praw człowieka zajmujących się kwestiami środowiska jest nierozdzielnie związane z bezpieczeństwem społeczności, których bronią; wzywa Komisję do oceny wkładu społeczności tubylczych w proponowane projekty oraz sposobu, w jaki uwzględniono ich doświadczenie i wiedzę na temat lokalnej ekologii;
8. z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji do przyjęcia wniosku ustawodawczego w sprawie ogólnounijnych wymogów należytej staranności wobec przedsiębiorstw oraz podkreśla szczególne potrzeby i prawa kobiet i słabszych grup społecznych, takich jak dzieci i ludy tubylcze; podkreśla, że powinno to obejmować tworzenie możliwości rozliczalności i dochodzenia roszczeń na drodze sądowej; podkreśla znaczenie przeglądu i wzmocnienia unijnych ram prawnych dotyczących odpowiedzialności za środowisko i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, po przeprowadzeniu dogłębnej oceny skutków;
9. potwierdza swoje stanowisko, zgodnie z którym wszystkie stosowne polityki, instrumenty i narzędzia UE, w tym umowy handlowe, a także pomoc rozwojowa i polityka wizowa muszą zawsze opierać się na najwyższych unijnych i międzynarodowych standardach w zakresie środowiska i praw człowieka oraz na poszanowaniu demokracji, praworządności, praw człowieka, podstawowych wolności i poszanowaniu godności ludzkiej, jak i równości i solidarności oraz zasad dobrych

⁷ Międzyrządowa Platforma Naukowo-Polityczna w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów (IPBES), sprawozdanie z warsztatów dotyczących różnorodności biologicznej i pandemii, <https://ipbes.net/pandemics>

rządów; uważa, że ta współpraca na rzecz wyeliminowania zastraszania, represji i przemocy wobec ludności tubylczej i obrońców środowiska powinna prowadzić do ograniczenia lub zawieszenia pomocy zewnętrznej i wsparcia zewnętrznego, bez wpływu na pomoc humanitarną i bez szkody dla beneficjentów końcowych; podkreśla w tym kontekście znaczenie rozliczalności, by zagwarantować, że fundusze nie będą wykorzystywane na projekty, które szkodzą środowisku naturalnemu lub prawom człowieka; zachęca delegatury UE w państwach trzecich do współpracy z przedstawicielami ludności tubylczej i obrońcami środowiska oraz do wspierania ich za pomocą odpowiednich środków; popiera prawo do bezpiecznego, czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska oraz pracy obrońców praw człowieka, ich ochrony i rozwoju otoczenia umożliwiającego im prowadzenie działalności;

10. wzywa UE i jej państwa członkowskie do uwzględnienia praw ludów tubylczych w politykach klimatycznych oraz do zapewnienia specjalnej pomocy finansowej i technicznej na wdrażanie programów wsparcia dla osób najbardziej narażonych na skutki zmiany klimatu lub konsekwencje przesiedlenia spowodowanego zmianą klimatu, takich jak ludność tubylcza, uchodźcy i osoby przesiedlone w społecznościach przyjmujących, a także obrońcy środowiska; przyjmuje do wiadomości postanowienie Komitetu Praw Człowieka ONZ w sprawie *Teitiota przeciwko Nowej Zelandii*⁸;
11. wspiera oparte na prawach człowieka podejście do zarządzania migracją w państwach trzecich i uwzględnianie wszelkich luk w ochronie praw człowieka w kontekście migracji; przypomina w tym kontekście istniejące narzędzia legalnych dróg migracji i uważa, że takie narzędzia powinny być dalej tworzone dla osób potrzebujących ochrony; podkreśla potrzebę wzmocnienia zdolności państw oraz współpracy i stałego dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym z organizacjami reprezentującymi ludy tubylcze i inne osoby znajdujące się w trudnej sytuacji, a także z partnerami ONZ we wdrażaniu tego podejścia; popiera identyfikowanie i promowanie dobrych praktyk dotyczących obowiązków wynikających z praw człowieka i przyjętych w tym zakresie zobowiązań, które wspierają i wzmacniają kształtowanie polityki ochrony środowiska na szczeblu unijnym i międzynarodowym;
12. jest zdania, że zmiana klimatu zmusi coraz więcej osób do migracji; przypomina, że negatywne skutki zmiany klimatu podważają krajowe perspektywy rozwoju, potęgując istniejące nierówności, takie jak różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn; podkreśla, że skutki zmiany klimatu są dotkliwiej odczuwane przez osoby bardziej narażone, takie jak kobiety i dziewczęta; z zadowoleniem przyjmuje podjęte przez wiceprzewodniczącego Fransa Timmermansa zobowiązania do zaradzenia nierównościom w traktowaniu kobiet i mężczyzn, nasilonym przez zmianę klimatu; wzywa UE i jej państwa członkowskie do rozważenia szczególnej sytuacji kobiet i dziewcząt oraz do zidentyfikowania dyskryminacji i narażenia ze względu na płeć, przy uwzględnieniu dobrych praktyk, w których kobiety odgrywają rolę inicjatorów zmian w ochronie środowiska z myślą o zrównoważonym rozwoju; wzywa do dalszej współpracy z partnerami międzynarodowymi w celu uwzględnienia naruszania praw człowieka spowodowanego degradacją środowiska w polityce ochrony środowiska oraz do podejmowania działań w dziedzinie klimatu opartych na prawach człowieka; uznaje nieocenioną pracę

⁸ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR/C/127/D/2728/2016&Lang=en

wykonaną przez obrońców praw człowieka w zakresie ochrony i propagowania praw człowieka i podstawowych wartości; wzywa UE do potraktowania kryzysu klimatycznego jako kryzysu praw człowieka i wdrożenia skutecznych środków walki ze zmianą klimatu oraz do odegrania czołowej roli w zapewnieniu ochrony praw przyszłych pokoleń.

INFORMACJE O PRZYJĘCIU W KOMISJI OPINIODAWCZEJ

Data przyjęcia	1.12.2020
Wynik głosowania końcowego	+ : 51 - : 13 0 : 4
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Magdalena Adamowicz, Katarina Barley, Pietro Bartolo, Nicolas Bay, Vladimír Bilčík, Vasile Blaga, Ioan-Rareş Bogdan, Patrick Breyer, Saskia Bricmont, Jorge Buxadé Villalba, Damien Carême, Caterina Chinnici, Marcel de Graaff, Anna Júlia Donáth, Lena Düpont, Cornelia Ernst, Laura Ferrara, Nicolaus Fest, Jean-Paul Garraud, Maria Grapini, Sylvie Guillaume, Andrzej Halicki, Balázs Hidvéghi, Evin Incir, Sophia in 't Veld, Patryk Jaki, Lívía Járóka, Marina Kaljurand, Assita Kanko, Fabienne Keller, Peter Kofod, Łukasz Kohut, Moritz Körner, Alice Kuhnke, Jeroen Lenaers, Juan Fernando López Aguilar, Nuno Melo, Nadine Morano, Javier Moreno Sánchez, Maite Pagazaurtundúa, Nicola Procaccini, Emil Radev, Paulo Rangel, Terry Reintke, Diana Riba i Giner, Ralf Seekatz, Michal Šimečka, Birgit Sippel, Martin Sonneborn, Tineke Strik, Ramona Strugariu, Annalisa Tardino, Tomas Tobé, Dragoş Tudorache, Milan Uhrík, Tom Vandendriessche, Bettina Vollath, Jadwiga Wiśniewska, Elena Yoncheva, Javier Zarzalejos
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Beata Kempa, Leopoldo López Gil, Kris Peeters, Anne-Sophie Pelletier, Sira Rego, Franco Roberti, Miguel Urbán Crespo, Hilde Vautmans

GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI OPINIODAWCZEJ

51	+
PPE	Magdalena Adamowicz, Vladimír Bilčík, Vasile Blaga, Ioan-Rareş Bogdan, Lena Düpont, Andrzej Halicki, Jeroen Lenaers, Leopoldo López Gil, Nuno Melo, Kris Peeters, Emil Radev, Paulo Rangel, Ralf Seekatz, Tomas Tobé, Javier Zarzalejos
S&D	Katarina Barley, Pietro Bartolo, Caterina Chinnici, Maria Grapini, Sylvie Guillaume, Evin Incir, Marina Kaljurand, Łukasz Kohut, Juan Fernando López Aguilar, Javier Moreno Sánchez, Franco Roberti, Birgit Sippel, Bettina Vollath, Elena Yoncheva
RENEW	Anna Júlia Donáth, Sophia In 'T Veld, Fabienne Keller, Moritz Körner, Maite Pagazaurtundúa, Michal Šimečka, Ramona Strugariu, Dragoş Tudorache, Hilde Vautmans
Verts/ALE	Patrick Breyer, Saskia Briemont, Damien Carême, Alice Kuhnke, Terry Reintke, Diana Riba I Giner, Tineke Strik
GUE/NGL	Cornelia Ernst, Anne-Sophie Pelletier, Sira Rego, Miguel Urbán Crespo
NI	Laura Ferrara, Martin Sonneborn

13	-
ID	Nicolas Bay, Nicolaus Fest, Jean-Paul Garraud, Marcel De Graaff, Peter Kofod, Tom Vandendriessche
ECR	Jorge Buxadé Villalba, Patryk Jaki, Assita Kanko, Beata Kempa, Nicola Procaccini, Jadwiga Wiśniewska
NI	Milan Uhrík

4	0
PPE	Balázs Hidvéghi, Lívia Járóka, Nadine Morano
ID	Annalisa Tardino

Objaśnienie używanych znaków:

+ : za przyjęciem

- : przeciw

0 : wstrzymało się